ÇİFTÇİLİK - ORTAKLIK İLMİHALİ

ve

HAYVAN HAKLARI

YAZAN

Sivas Vaizi

Ahmet YILMAZ

1960

Esnaf Matbaası

Sivas

Hocamın aziz hatırasına eseri tekrar hazır-lanıp istifadeye sunuldu.

İSBN:
ismailhakkialtuntas@gmail.com
http://ismailhakkialtuntas.com

Tekrar Dizgi : **H. İsmail Hakkı Altuntaş**
Kapak :
BaskıCilt :

2012

İçindekiler

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

الحمد لله رب العالمين والصلاة والسلام على رسولنا محمد

وعلى اله وصحبه وسلم اجمعين

Hamdolsun Allah Teâlâ Hazretlerine ki Ziraatçiliği nev'i beşerin hayatının devamı ve neslinin devamı için en mühim sebeb kıldı. Ve Salât ü selam Peygamberi Zişan Muhammed sallallâhü aleyhi ve sellem üzerine olsun.

Müslümanların birbirlerine yardım yapmaları için ortaklık usullerini bize açıkladı ve yine salât ü selam onun âlinin ve esbabının üzerine olsun. Onlarda ziraatçiliğin hükümlerini ve şartlarını ve rükünlerini bize naklettiler.[1]

Ben aciz, Memleketin ziraat ortaklığında Müslüman kardeşlerimin bazı hatalarını gördüm ve vaizlerimde de bu hususda birkaç defa uzun boylu izah ettimsede tabi'i herkese duyurmama imkân olmadığından, Din kardeşlerimin bazıları benden ziraatçilik hakkında bir risale yazmamı istediler. Bende ilk önce yazmak istemedim, Fakat o kardeş-

---

[1] Düzenlemede günümüz insanı için bazı kelimeler manayı bozmayacak şekilde tahvil edilmiştir.

lerimin istek ve ısrarlarını üç bakımdan haklı buldum.

Birincisi İslam dinine bir hizmet yapmış olurum.

İkincisi Müslüman kardeşlerimin bu hustaki hatalarını kendilerine bildirmek ve o hatalardan kendilerini korumak, ve meşru bir şekilde ziraat ortaklığını açıklamak ve bu sebeple mahsullerinin helal olmasına mümkün olduğu kadar yardım etmiş olurum. **Üçüncüsü**, insanın eseri ikinci ömrü olduğu için yani bir insan Müslümanların saadetlerini temin edecek bir eser bırakırsa Müslümanlar eserin sahibini hayır ile anacaklarından dolayı o kişi ölmüş bile olsa âmel defteri açık, hergün sevap yazılacağından o esere ikinci ömür denilmiştir.

İşte bu üç bakımdan yazacağıma söz verdim. Allah Teâlâ bana kâfi ne güzel vekildir.

Evvela ziraatin İslam dinindeki yüksek şerefini ve eheınmiyetini bir miktar izah edelim, ondan sonra meselelerinin tafsilatına girişelim.

Müslüman kardeş bilmiş olunuz ki insanlar hayatı üç şeyle devam ettirir.

Ticaret, Ziraat, Sanat;

İnsanlar ticaretsiz, ziraatsız ve sanatsız yaşıyamazlar. Ziraatta bir sanattır topraktan mahsul almak en iyi bir sanattır.

Gıdamızı çoğaltmak, bereketlendirmek sanattır. Bir dane buğday zirâat sayesinde on olur, kırk olur, yüz olur, Allah Teâlâ'nın toprağa bahşettiği feyzine, bereketine nihayet yoktur. Onun içindir ki ziraat hakkında birçok âyet inmiştir.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem **"rızkı toprağın derinliğinde arayınız"** buyurmuştur.

"Yerin altında rızık arayın" demek, toprağın altını üstüne çevirmek tam bir nadas herk vücuda getirmek demekdir ki en iyi mahsul nadas herkten alınır. Yahut rızkı toprağın derinliğinde aramak maden aramak demektir. Rızkın en büyüğü topraktadır.

Peygamber efendimiz diğer hadisi şerifinde şöyle buyuruyor.

“Bir müslüman bir ağaç diker yahut tarlaya birşey eker biten meyve ve sebzeden insan yahut her hangi bir mahluk yerse ekenin sevap defteri ne sadaka yazılır.”

Ziraat sayesinde insan ölmüş toprakları canlandırır bu suretle hem kendi faydalanır hem başka insanlar hemde hayvanlar, kuşlar sebeplenir başkalarının yediklerinden bile sevap alır oda kıyamet günü terazisine konur.

İşte ziraat bu kadar bereketli bu kadar feyizlidir. Bununla beraber eğer bir memlekette ziraat olmazsa o memlekette hiçbir şey olmaz ne ticaret ne de sanat olur.

Bir millet ziraattan düştümü her şeyden düşmüştür. Çünkü bütün ticaret ve sanat yollarının önemi ziraatın ilerlemesine ve bol mahsul almmasına bağlıdır. Eğer çiftçimiz mahsulünü satıp ve alacağını almazsa bakarsın alışveriş durdumu ve ziraatta olmazsa Aleyhisselâm korusun kıtlık olur. Ne yiyecek ki, ticaret yapsın ve sanatında çalışsın.

Şu hususta vardır ki, ziraatta en yeni usul ne ise onu arayıp bulmakta üzerimize vaciptir. Öyle göreneğe âdete saplanıp kalmamalıdır. Çünkü sanaatı günden güne ilerletmek sanatta zamana göre yenilik göstermek her sanatkara lazımdır. Bugün ziraat usulleri çok

değişmiştir. Günden güne değişmektedir İnsan ziraatta yenilikleri öğrenmez ve dedesinden gördüğü sapanın kuyruğunu bırakmazsa sonra toprağın altını üstüne getirmezse hiçbir şey kazanamaz.

Peygamberimiz aleyhisselatü vesellim efendimiz bizi ziraata teşvik ediyor hemde ziraatla alacağımız hasılatı mahv etmemek ve hasılatı ziyade almak için lâzım gelen makul yollardan gitmemizi emrediyor. Ziraatı kolaylaştıran ziraatta feyz ve bereketi ziyadeleştiren yeni usulları almak kabili tatbik olan arazide, bunları tatbik etmek bizi daima terakkiye daima tekâmüle sevk eder. Her şeyde ciddiyet göstermemizi her şeyde mükemmeliyetin esbabını araştırmamızı İslam dini emrediyor öyle ise bu gün ziraatımızın ilerlemesi ve tarladan fazla mahsul alınması neye bağlı ise orları yapmak gerektir. Yeni ziraat aletleri ile bir saatte kolaylıkla görülecek bir işi eski usullerle on saat yirmi saat beyhude bir uğraşmaktan ve kendini yormaktan, başka birşey değildir. Hâlbuki Peygamberimiz bu gibi şeylerle meşgul olmamızdan bizi şiddetle men ediyor.

“**İnsanın iyi bir müslüman olduğunun alameti beyhude şeylerle meşgul olmayı terk etmesidir.**” Buyurmuştur.

Şu halde böyle lüzumsuz şeylerle uğraşanlar

iyi bir müslüman sayılamaz Öyle ise bugünkü ziraat neyi istiyorsa onu kullanmalı zamanında tarlaya iyi bakmalı tarlanın istediğini vermeli sonra biçme ve harman makinaları ve sair makineler gibi neler çıkmışsa onlarıda almalıdır. Dedemizden, Babamızdan böyle gördük böyle gideceğiz diye inat etmemelidir. Böyle diyenler, Dünyada rahat yaşıyamazlar. Âlem makinalarla ekip biçerken binlerce adamın günlerce çalışarak yapabilecekleri bir işi âlem makinalarla birkaç saatte yaparken biz hala eski bildiğimizden ayrılmazsak vay halimize; bu hareketimiz ne dine hizmettir nede dünyaya böyle yürümekte inat edersek ne varlığımızı ne istikbalimizi koruyamayız. Bugün milletler nasıl çalışıyorsa biziinde öyle çalışmamız lâzımdır. Onlar nasıl ekip biçiyorlarsa biz de öyle yapmalıyız. Topraklarımızı boş bırakmamalıyız. Mevsime göre ne biterse usulü dairesinde onu ekmeliyiz. Hemde en yeni usullarla ekip biçmeliyiz. Çünkü dinimiz terakkiyi tekâmülü emr ediyor. Terakki ve tekâmül ise en yeni ve en faydalı şeyleri kabul etmekle olur. Fakat ziraatın İslam dinindeki yüksekliği ziraatı meşru bir surette yapmakla olur. Meşru surette bu risalede yazılan meseleleri tatbik etmekle olur. Sahih ve caiz dediklerimiz İslam dininin esaslarına uygun fasid ve batıl dediklerimiz İslam dininin esas-

larına uygun değildir. Bizim üzerimize lâzım olan doğru ve yanlış olanı açıklamaktır. Tatbiki müslümanların kendilerine aittir. Cenabı Hakk cümle müslümanları İslâmın emirlerine uymayı muvaffak buyursun âmin.

Dürrül Muhtar vesair fıkıh kitaplarında beyan olunduğu üzere ziraatçiliğin dört tarafı vardır.

Tarla, tohum, çalışmak ve çift hayvanı ile ziraat aletidir.

Bu dört tarafa göre bir aklı taksim ile ziraatçiliğin yedi kısım olduğunu bildiriyoruz ki bunlardan **üçü caiz ve sahih** o birleri fasid olan ortaklıktır. Şimdi bunları izah ederken görüleceği üzere ziraatçiliğin bu yedi kısım dört taraftan bir kısmının ortaklardan birisi o bir kısmını diğer ortak tarafından konulmuş olması itibariledir.

ZİRAATÇİLİKTE SAHİH OLAN ORTAKLIKLAR

BİRİNCİSİ

İki ortağın birisi tarlası ile o biriside tohum, çalışmak ve çift hayvanı ve levazımı ile tarla sahibine çıkan hasılattan hisse'i şayia [2] verilmek üzere mukavele yapılan bir ortaklıktır. Bu şekilde vücut bulan ortaklık sahih bir ziraatçılıktır. Çünkü bu surette tohum sahibi olan ziraatçı hasılatın muayyen bir cüz'i ile tarla sahibinden toprağını icar etmiş bulunuyor. Tarlanın para ile icara sahih olduğu gibi hasılatın biı cüz'i şay'i mukabilinde icarıda sahihtir.

İKİNCİSİ

Çalışmak iki ortağın birine ait diğer ortağa tarla tohum çift hayvanı ve ziraat aletleri ait olmak üzere mukavele yapılan bir ortaklıktır.

Buda caiz ve sahihtir bu surette de tohum sahibinin kendi tarlasında kendi traktörü ile ve levazımı ziraiyyesiyle kendi tohumu ile

---

[2] **Hisse'i şayi'a :** Meselâ şu araziden çıkan hasılatın yarısı yahut üçte biri yahut dörtte bir demektir. Yahut bugünkü ticari nisbetlerde konuşulan yüzde elli yahut yüzde kırk veyahut yüzde otuz gibi bir nisbet demektir.

ziraat etmesi için hasılatın cüz'i muayyeni mukabilinde ortakçıyı icar etmiş oluyor. Nasıl ki kendi sanat aletiyle bir marangozun ve diğer erbabı sanatın icar sahih olduğu gibi aletsizde sahihdir.

ÜÇÜNCÜSÜ

Tarla ve tohum bir ortağa traktör, ziraat âleti ve çalışmak diğer ortağa ait olmak üzere yapılan bir ortaklıktır. Bu ortaklıkta sahih ve muteberdir. Bu suretle işçi olan ortakçı kendi traktörü ile tarla ve tohum sahibi olan ortağının tarlasında çalışmak üzere tarla sahibi tarafından icar edilmiş oluyor. Bu ziraatçılıkta icar çalışmak üzerine vuku bulmuştur. Traktörü çalışan ortağın bir âletidir. Ziraat aletlerinden sayılmıştır, Sair sanaatlar erbabının âlet ve edavatı sanatının levazımından olduğu gibi

Binaenaleyh ziraatçılığın bu nev'i ide caiz ve sahihdir.

Ziraatçılığın bu üç kısmında ortaklar arasında mahsulün taksimindeki nisbet her zanaave her nev' ida müsavi miktarda değildir. İki tarafın rızalarına göre üçte bir dörtte bir yarı gibi mutabık kaldıkları miktarda değişebilir yahut bu günki ticari nisbetlerde konuşulan yüzde kırk yüzde otuz gibi bir nisbette mutabık kalmaları ile değişir. Mahsûl dediğimiz

vakit “Saman” da mahsule dâhildir. Eğer mukavele esnasında hububat yarı yahut üçte bir yahut dörtte bir olduğu gibi samanda öyle olsun derlerse caiz ve doğrudur. Eğer mukavele esnasında **hububat bir tarafa samanda bir tarafa olsan diye şart koşsalar** bu sekiz kısım olur ki altısı fasid ikisi sahih ve doğrudur.

Fasit olan kısmın birincisi hububat ortağa veren kişiye saman ortakçıya

İkincisi saman ortağa veren kişiye hububat ortakçıya

Üçüncüsü hububat ortağa veren kişiye saman ortak

Dördüncüsü saman ortak hububat ortakçıya

Beşincisi hububat ortak saman ortağa veren zata

Altıncısı saman ortak hububat hakkında.

Süküt etseler hiç bir şey konuşmasalar şu kısımların hepisinde ziraatçılık fasıddır. Doğru değildir. Bu suretlerde ortaklık kesiliyor. Çünkü dane olupta saman olmamak yahut saman olupta dane olmamak muhtemeldir. Sahih doğru olan iki kısmın birincisi hububat ortak saman tohum veren ortağa şart kılınsa bu doğru ve caizdir. Eğer samanın hepisini tohum vermeyen ortakçı alacak olursa caiz

değildir. İkincisi eğer hububat ortak saman hakkında sukut etseler bu ziraat caiz vo samanda örf ve adette ortak olur.

ZİRAATÇİLİKTE FASİD OLAN ORTAKLIKLAR

BİRİNCİSİ

Ortaklardan birisi tarlası ile traktörü ile o biriside tohumu ile ve çalışması ile mutabık kalınan ortaklıktır. Bu ziraatçılık fasıddir doğru değildir.

İKİNCİSİ

Tohum bir ortakdan diğerleride yani tarla çalışmak traktörü ve ziraat aletleride bir ortakdan olmak üzere mutabık kalınan ortaklıktır. Bu nevi'de fasiddır.

ÜÇÜNCÜSÜ

Tohum ile traktör bir ortaktan çalışmak tarlada o bir ortakdan olmak üzere mütebabık kalınan bir ortaklıktır, bu da fasıddir.

Eğer tarla iki ortağın biri tarafından tohumda ortadan yani yarısını tarla sahibi yarısınıda ortakçı koyacak ve ortakçıda çalışacak çıkan hasılatı ikisi ortadan bölmek suretiyle şart koşsalar ziraatçılık yine fasid olur. Çünkü bu surette tarla sahibi ortakçıya şöyle demiş oluyor, "benim tohumumu benim tarlama ek çıkan hasılatın hepsi bana senin tohumunu ek çıkan hasılatın hepsi sana tarlanın yarısı sana emanet faydalan bu

ziraatçılıkta ortaklık yoktur. Çünkü tarla sahibinin tohumundan çıkan hasılat hep kendisinedir. Ortakçının tohumundan çıkan hasılat yine hep kendisin bu ise caiz değildir. Ziraatçilik ise çıkan hasilata ortak olmaktır. O da tohum bir taraftan olmalıki tahakkuk etsin.

Eğer tarla ikisinin ortak olsa tohumuda ortak koysalar ve her ikiside beraber çalışsalar çıkan hasılatı ortadan taksim etseler caiz ve sahihdir.

Eğer tarla ikisinin ortak olurda tohum ile çalışmak bir taraftan yapılmasını şart koşsalar caiz olmaz. Çünkü tohumu vermeyen ortak diğerine şöyle demiş oluyor, sen kendi tarlanı kendi tohumunla ek çıkan hasılatın hepsi sana ve benim tarlamı senin tohumunla ek çıkan hasılatın hepsi bana böyle bir ziraatçılık ise fasiddir doğru değildir.

Eğer tarla ikisinin ortak olur birisi tohumu verir biriside çalışır eker biçer çıkan hasılatı ortadan taksim yapsalarda yine doğru değildir. Çünkü tohum sahibi bu surette ortağına demiş oluyor ki tohumun yarısını sana bağışladım tarlanın yarısınıda çalıştığın mukabili olarak bu ise batıldır doğru değildir.

Eğer mahsulün üçte ikisi çalışana üçte birde tohumu verene yahut üçte ikisi tohumu

verene üçte biri çalışana taksim edecek olsalar yine doğru değil batıldır.

Eğer tarla ikisinin ortak olur tohumda çalışıp ekip biçen koyarsa ve çıkan hasılatımda üçte ikivsini çalışıp ekip biçen alır üçte birinide diğer ortak yarım tarla mukabilinde alırsa bu ziraatçılık caiz ve doğrudur. Çünkü tohumu olmayan ortak tarlasını çıkan hasılatın üçte birine icara vermiş olur ki bu da şeran caizdir.

DÖRDÜNCÜSÜ

Traktör bir ortakdan tarla, çalışmak**,** tohum, bir ortakdan temin edilen bir ortaklıktır. Bu da fasidtir doğru değildir.

ZİRAATÇILIKTA ORTAKÇI ÇALIŞMASI

BİRİNCİ DEVRE

Ekin yetişmeden evvel ziraatın kendisine muhtaç olduğu işlerdir. Tarlayı herk nadas etmek ve tohumu tarlaya nakletmek ve tohumu saçıp sürmek ve sulak tarla ise sulamak ve güzel muhafaza etmek bu işler tamamen ziraat işlerini üzerine alan ortakçıya aittir. Bunlar ortakçı tarafından ifa edilmesi örf en yani âdeten ziraatçılığın gereğidir. Bu sebeple ortakçı bu işlerin hepsini yahut bazılarnıı terk etmekle ekin bozulsa ortakçıya tazmini lâzım gelir.

İKİNCİ DEVRE

Ekin yetişmiş fakat taksim edilmezden evvelki işlerdir ki ekini biçmek harman yerine nakletmek, döğmek savurmak gibi işler yine ortakçıya aittir ve fetvada bu şekildedir.

ÜÇÜNCÜ DEVRE

Mahsul yetişip iki ortak arasında taksim edildikten sonraki iştir, Buda hububatın ve samanın harman yerinden naklidir ki o da herkesin hissesini nakletmek kendisine aittir.

Müslüman kardeş ziraatçılık denildiği zaman

şüphe yokki bostancılıkta ziraatçılığa dâhildir. Çünkü biz yukarıda ziraatçılık topraktan mahsul almak sanatıdır dedik, Binaenaleyh ziraatçılıkda geçen hükümler bostancılıkdada aynen caridir.

ZİRAATÇILIKTA ORTAKLIK YAPABİLME ŞARTLARI

BİRİNCİSİ

İki ortağın bir birine bağlanmasının şartı Ziraat mukavelesini yapan her iki zatın mukaveleye **ehil olması yani akıllı** olmasıdır. Esasen alışverişte, icarede, kefalette ve havale gibi akitlerin yani pazarlıkların hepsinde **akıl** bir şartı esas olarak kabul edilmiştir.

Ehliyetsiz hiçbir akit, hiç bir pazarlık sahih olmaz. Binaenaleyh birisi veyahut ikisi birden deli veya aklı iş kesmeyen çocuk olsa ziraat mukavelesi batıl olur. Yani caiz değildir. Şu kadarki, Ziraatçılıkta mukavele yapan iki zatın baliğ olması şart değildir. İzin verilen ve akıllı olan çocukta ziraat mukavelesi yapabilir. Binaenaleyh mukavele yapanların ikiside akıllı ve izin verilmiş çocuk olabileceği gibi biri velisi tarafından mukaveleye mezun diğeri akıllı olabilir. Eğer aklı kesen çocuk mezun değilse onun yaptığı mukavele velisinin iznine bağlıdır, izin verirse sahih olur izin vermezse sahih olmaz.

İKİNCİSİ

Tohum kimin tarafından verileceğinin tesbiti çiftçinin hasılattan cüz'i şayi'i yani yarısı veya, üçte biri veya dörtte biri, veya yüzde,

kırk, yüzde elli, yüzde altmış, gibi hissesinin tesbiti ve ziraat müddeti ve tohum cinsinin tayin edilmesi gibi şartlardır.

Bütün bu şartlar ileride vuku'u muhtemel olan nizayı vuku'undan evvel def etmek gayesine matufdur Evvela ziraatçılığın sahih olmasının şartı, tohum tarla sahibinden mi? Yaksa çiftçi tarafından mı? Verileceğinin tayini vukuu muhtemel olan nizayı def için lazımdır.

İkinci, her iki tarafın hisselerinin yarı, üçte bir gibi cüz'i şayi'i olarak tayin edilmesi şarttır. Çünkü ziraatçılık evvelce icare halinde isede nihayet mahsulün yetiştiği zamanda ortaklık mukavelesi olduğundan hissesi hasılattan ortak olmak lazımdır. Hatta çiftçinin hissesi hasılattan başka birşey verilmek üzere tayin edilirse ziraatçılık sahih olmaz.

Mesela; **tarla sahibi hasılattan değilde kendi malından şu kadar verilmesini şart koşarsa ziraatçılık sahih olmaz.** Yine böyle iki ortağın hisselerinin cüz'i şayi'i olarak mahsulün yarısı yahut üçte biri yahut dörtte biri diye tayin edilip te beş, on, yirmi ölçek veyahut verilen tohum evvelce ortadan alınmasını sonra geri kalanının taksim edilmesini şart koşsalar bu şartların hepsi fasiddir. Hiç biri doğru değildir. Çünkü mahsulün miktarını yetişmezden evvel tayin ve takdir

etmek mümkün değildirki mahsulün tayin edilen miktar o tohumdan az olmasıda ihtimal dâhilindedir. Bu surette hasılatta ortaklık bulunmaz ve ziraatta sahih olmaz. Yine böyle ziraata konulan tarlanın muayyen bir mahallinin hasılatı ortaklardan birine ait olmak üzere hisselerinin mahallen tayin edilmemeside lazımdır. Hisseler bu surette tayin edilirse ziraatçılık sahih olmaz. Çünkü bir tarafa tayin edilen toprak daha mümbit ve mahsüldar olabilir. Ve bu surette o bir ortağın zararını mucib olur, Sonra böyle mahallen hisse tayininde, yani filan tarla sana, filan tarla bana denilirse bir tarafın hissesine bir afet isabet edipde o bir ortağın hissesinin mahfuz kalması muhtemeldir. Buda iki tarafın birisinin zararını mucip olduğundan sahih değildir.

Yine böyle ziraata konulan arazinin sulak kısmı birine kurak kısmıda diğerine yahut filan hark ile sulanan bir ortağa bışka bir hark ile sulanan diğer bir ortağa ait olmak üzere hisse tayinide doğru değildir. Bunda da ortaklardan birinin zararı muhakkaktır. İki tarafın hisselerinin bu yolda mâhallen tayinini şart koşmak ziraatçiliği ifsat eder. Çünkü ortaklığı kestiğinde Peygamber sallallâhü aleyhi ve sellem tarafından men edilmiştir.

ÜÇÜNCÜSÜ

Ziraat müddeti bir iki sene olarak tayinide şarttır. Buda ileride vuku'u muhtemel olan nizayı def için pek lüzumlu bir işarettir:

Eğer müddet açıklanmazsa ilk bir senede alınacak ilk mahsul zamanına kadar sahih olur ondan sonraki sahih olmaz.

DÖRDÜNCÜSÜ

Tohumun cinsinin Buğday ve Arpa gibi hangi hububattan ekileceğinin tesbitide yine gelecekte düşünülen ve muhtemel bir nizayı def etmek için şarttır. Çünkü bazı ekin bazı toprağa muzır olabilir. Bu cihetle buda bir düşmanlığa sebep olur. Şu kadarki tohumun cinsi mukavele esnasında tayin edilmez ve tohumunda tarla sahibi tarafından verilmesi şart kılınan ziraatçılıkta caizdir. Eğer tohum ortakçı tarafından atılacaksa muhakkak tohumun cinsini tayin etmek lazımdır. Aksi takdirde tayin etmezlerse ziraatçılık fasid olur. Fakat mukavele esnasında tarla sahibi ortakçıya dilediğini ekmek üzere umumi bir selahiyet vermiş olursa bu suretle ziraatçılık yine sahih olur.

ORTAKLIĞIN BOZULMASI

Ziraatçılığın en mühim bir bahsi de ziraat mukavelesinin, ziraat pazarlığının bozulmasına dair olan meselelerdir. Ziraat mukavelesi beş sebeple bozulur.

BİRİNCİ SEBEP

Mukavele yapılanların birisinin vefatıdır ki bu takdir de ziraatçılık batıl ve binaenaleyh bozulmuştur. Çünkü ziraatçılık iptida bir İcaredir. İcare ise mukavele yapanlardan birisinin vefatı ile batıl olur şu kadar ki vefatın henüz ziraat edilmeden veyahut ziraat edilip ekin bitip yetişdikten sonra yahutta ziraat edilipde bitmeden evvel vu'ku bulması ayrı ayrı izaha tabidir.

Tarlaya ekin ekildikten sonra mukavele yapanlardan birinin ölümü halinde ziraatçılık batıl olur. Yine böyle üç sene müddetle mukavele edilipde birinci sene ekildikten sonra ikisinden birisi vefat ederse ikinci ve üçüncü seneler için ziraatçılık batıl olur. Birinci sene için ekin yeşil iken tarla sahibi vefat ederse ekin yetişinceye kadar çiftçi işine devam eder. Ölen adamın varisleri ona mani olamazlar. Eğer çiftçi vefat etmiş bulunursa varisi onun makamına kaim olup dilerse ekin yetişinceye kadar ziraat işine devam eder tarla sahibi ona mani olamaz.

Dilerse terk eder tarla sahibi çiftçiyi devama icbar edemez. Ekinden evvel vefat veya herhangi bir sebeple ziraatçılık bozulmuş olurda çiftçinin tarlayı Herk nadas etmek gibi çalışması geçmiş bulunursa bu çalışmak mukabilinde çiftçiyi razı etmelidir. Ekin ekildikten ve yetişip yeşillendikten sonra vefat vukuunda şimdi izah ettiğimiz veçhile çiftçi işine devam eder ve mahsul çiftçi ile ölenin varisleri arasında mukavele mucibince taksim olunur. Ölenin varisleri mani olamazlar. Çünkü mukavelenin ifasında hem çiftçinin, hemde veresenin haklarına riayet vardır. Çiftçinin varisleri ziraat işine devam etmek istemezlerse tarla sahibi tarafından devama icbar edilemez.

Ekin ekilip fakat henüz bitmeden vefat vukuundaki vaziyetin hükmüde geçen mes'ele gibi çiftçinin işine devam etmesine mani olamazlar. Ye çiftçinin varisleri ziraata devam etmeyeceklerse icbar edilmez.

İKİNCİ SEBEP

Tohum sahibinin, tohum ekilmezden evvel özürsüz bile olsa ziraat mukavelesini bozmakla bozulur. Ortakçı eğer tarlaya bir emek vermiş ise, emeği mukabili razı edilir.

ÜÇÜNCÜ SEBEP

Tarla sahibinin özrü olur, icare gibi ziraatçı-

lıkta özürler dolayısiyle bozulur, Şöyleki; tarla sahibinin tarlasını satmağa mecbur eden bir borcu zuhur ederse ekilmezden evvel ziraatçılık bozulur ve tarla satılabilir. Ye ziraatçı emeği mukabilinde razı edilir. Ekin bitip yeşillendikten sonra ziraatçılık bozulup tarla satılamaz.

DÖRDÜNCÜ SEBEP

Ekinci hastalansa yahut yolculuğu çıksa yahut başka bir mesleğe girmek zorunda bulunsa ziraatçılık yine bozulur.

BEŞİNCİ SEBEP

Ziraatçının hiyaneti zahir olup mahsulü çalmasından korkulmasıdır. Bu suretle diğer taraf ziraat mukavelesini bozabilir. Ve onun bozması ile ziraatçılık bozulur.

Şu meselelerle beraber iki şey’e daha riayet etmek lâzımdır.

İNSAN HAKLARI

İnsan hakkı, insanların her türlü hukukuna riayet edileceği gibi çiftçilikte de birinci derecede riayet edilecek şey, kimsenin haksızlıkla, zorbalıkla tarlasına tecavüz etmemektir.

Peygamber efendimiz sallallâhü aleyhi ve sellem buyuruyorIarki.

“Her kimki bir karış yeri haksızlıkla zabt ederse kıyamet gününde yerin yedi katı halka gibi boynuna geçirilir.”

Diğer bir hadisi i^nfte şöyle buyuruyor

“Her hangi bir insan başkasının toprağından bir karış yeri zabt ederse Allah ona yedi kat yerin nihayetine erişinceye kadar tecavüz ettiği yerin kazmmasını teklif eder. Sonra o yeri arasat meydanında halk arasında hesap bitinceye kadar o haksızın boynuna geçirirler.”

Bu iki hadisi şerifte açıkça beyan buyurulan bir karış yere bu kadar ağır ceza tereddüp ederse başkasının tarlasını veya arsasını kendi tarla veya arsasına katan veyahut hile yoluyla birçok yerleri zabt eden veyahut kendi babasından kalan arazi ve emlakin semtine kendininmiş gibi varis olan erkek ve kız kardeşlerini uğratmayan, zalim kendi

halini yani müstehak olacağı cezayı düşünsün bu haksızlıkla zabt ettiği yeri yalan yere yemin yaparak yalancı şahit düzerek mahkeme marifetiyle bile kazansa yine o adam kıyamet günü şu ağır cezaya müstehaktır. Çünkü Peygamber aleyhisselatü vesellem efendimiz zevcesi Ümmi seleme radiyallâhü anhanın odası önünde şiddetli bir kavga işitti de bunlara çıktı ve şöyle buyurdu

“Şüphesiz bende sizin gibi bir insanım zaman olurki bana sizden iki hasım gelirde bazınız haksızken daha düzgün ifade’i meram etmiş olabilir.

Bende o düzgün sözlerini doğru zan ederek onun lehine hüküm edebilirim, Binaenaleyh kimin lehine bir müslimin ve gayri müslimin hakkıyla hükmettimse bilsinki bu hak ateşden bir parçadır, isterse onu alsın isterse bıraksın.”

Bu hadisi şerifin bir rivayetinde muhakkak ben işittiğime göre hüküm ederim buyurmuştur. Yani benim için eşittiğimden başka türlü hüküm etmek ihtimali yoktur. Hadisi şerifin manasından anlaşılıyor ki Hâkimin hükmü zahir hale göredir. Yani iki davacının ifadeleri ve şahitlerin şahadetine göre hâkim hükmeder. Davacıların ifadelerinden ve şahitlerin şahadetlerinden başkasıyle hüküm caiz olmaz. Bununla beraber yalancılık ve

yalan yere yemin ve düzgün ifade ve yalancı şahit düzmekle mahkemede kendi lehine hasmının aleyhine hüküm alan bir kimse haksızlıkla kazandığı şey ona helal olmaz. Çünkü hadisi şerifin sonunda bende onun düzgün sözlerini doğru zannederek onun lehine bir müslim ve gayri müslimin hakkıyla hüküm ettimse bilsinki bu hak ateşten bir parçadır. İsterse onu alsın, isterse bıraksın, emri şeriflerinin manası şöyle oluyor, **Mahkemede hüküm kazanmakla Allah Teâlâ'nın heram kıldığı şey helal olmaz yine haramdır.**

Bunun üzerine Peygamber efendimizin huzuruna gelen iki hasım ağlayarak her biri benim hakkım arkadaşımın olsun demişler ve Peygamber efendimiz kendi aranızda hakkınızı tayin ediniz ve helallaşınız buyurmuştur.

Hazreti Ümmi Seleme radiyallâhü anha validemiz buyuruyorki; "Sure-i Bakara'nın 188. nci ayeti bu vak'ada Peygamber efendimizin mübarek nutku şerifleri üzerine nazil olmuştur.

Şöyleki **"Ey müminler aranızda birbirinizin mallarını heram olarak yemeyin ve insanların mallarından bir miktarını yemek için malınızın bir miktarını hâkimlere vermeyinki bildiğiniz halde günâh olarak başkası-**

nın malını yemeyesiniz”

Yani sizden herbiriniz haksız ve zorbalıkla başkasının malını elinden çekip almak hırsızlık ve faizcilik yapmak ve rüşvet almak suretiyle diğerinin malını yemeyin ve insanların mallarından bir parçasını hâkimlere verdirecek iftirada bulunupta güııah olduğunu bildiğiniz halde nasın malından bir miktarını hâkimlere vermek ve kendiniz yemek için hükümete müracaat edip mahkemelerde dolaşmayın zira füzuli olarak sahibinin izni olmaksızın başkasının malını yemek haram olduğu gibi hakimlere ve daha başka yerlere verdirmekde heramdır.

Mesela elinde bulunan emaneti inkârla mahkemeye müracat olunduğu vakit yarısını kendi yemek için yansımda hâkime rüşvet dava vekiline ücret vermek ve yetimin malını inkârla bir miktarını yine başkalarına vermek ve verdirmek veyahut para alarak yalan yere şahitlik yapıp başkasının hakkını huzuri hâkime iptal etmek gibi;

Hazreti Abdullah İbni Mesûd radiyallâhü anhden (Nebi Sellallahü Aleyhi vesellemin) Şöyle buyurduğu rivayet edilmiştir.

“Herkim müslüman kimsenin malını koparmak için yemininde yalancı olarak and içerse kıyamet gününde Cenabı Hakk’ın

gazabına uğrayarak, Allahın huzuruna çıkar” buyurdu ve müteakiben şu mealde âyeti kerime nazil olmuştur.

“Onlarki Allah’ın ahdini ve kendi yeminlerini çok az bir para ile satarlar işte bunların ahirette hiç nasibi yoktur.” “Kıyamet günü Allah onlara söylemeyecek onlara iltifat etmeyecek, onları temiz çıkarmıyacak, onların yalnız nasibi kendilerini ağrıtıp inleten müthiş bir azaptır.” (Âli İmran 77)

Müslüman kardeş!

Aklımızı başımıza toplıyalım şu âyeti kerimelerden ve hadisi şeriflerden vazü nasihat alalım, nefse şeytana uymayalim, hiç bir ferdin ufak bir hakkına tecavüzde etmeyelim. Çünkü ınüslümana âdaletten başka bir şey yakışmaz.

Dünyada insanlar hükümetin kanunlarına riayet etmezde mahkemede ceza alır hapse düşerse görülüyorki bu adam eşi ve dostunu gördükçe suçlu olduğu tehakkuk ettiğinden dolayı utanıyor. Onların yüzüne bakamaz oluyor, Allah Teâlâ’nın kanunlarına riayet etmeyenlerde aynı surette bu kadar Peygamberberler, evliyalar ve bütün mahlûk içerisinde melekler tarafından vurulup döğülerek Cehenneme sevk olunduğu vakit bu suçlunun ne derece utanacağın buna kıyas

et, fakat ahiretin ceza evi denilen Cehennem Dünyanın cezaevi olan hapishaneye kıyas olunmaz ki burada utanan kimsede ahirette utanan kimseye kıyas olunsun.

Onun içindirkı Abdulkadir Geylâni hazretleri diyorki;

"Yarabbi eğer beni cehennemde yakacak isen gözlerimi kör ette öyle yak ki mahşer yerinde gözlerim görürse kimsenin yüzüne bakamam"

Düşünelim böyle bir veli bu derece kıyamet korkusu çekiyorda bizler hiç asla hatırımıza korku getirmiyoruz. **Hâlbuki insanları her kötülükten men edende Allah korkusu ve kuldan utanmasıdır.** Bilakis Allahtan kormaz ve kuldanda utanmazsa her şeyi yapar.

Unutulmaması gereken ikinci önemli bir hususta; koşulan hayvanları yaylım yerinde kimsenin tarla ve çayırı gibi koru olan yerlere sahibinden izinsiz bırakmamalı ki o hayvanlar vasıtasiyle kazanılacak mahsûl helal olabilsin şayet bu hususlara riayet edilmezse kazancımıza haram girer, haram gıda ise insanları fenalığa sevk eder. Bilâkis helâl gıdada insanların ahlâkını güzelleştirerek tâat ve ibadete sevkeder ve kâmil bir insan olurki esas gaye olanda budur. Cenabı hak cümle müminlerin imanını kâmil etsin. Âmin

HAYVAN HAKLARI

Çiftçilikte ikinci bir hakta hayvan hakkıdır ki: O da koşulan hayvanın götürebileceği yükü yüklemek ve çekebileceği kadar çektirmek lâzımdır. Çünkü hayvanlara taketinden fazla yük yüklemek haksizliktir, zulümdür, o hayvanın yükü üzerine binmek son derece insafsızlıktır.

Çünkü hayvanın yükünü tamam yükledikten sonra üzerine binmek takatinden fazla yük yüklemektir. Sahabe-i Kirâmdan Hazreti Ebu'd Derda radiyallâhü anh vefat edeceği zaman kendine mahsus olan devesine hitaben

"Ey deve benimle düşmanlık yapıpta beni rabbine şikayet etme çünkü ben sana takatinden fazla yük yüklemedim." Buyurdu. Çünkü hayvanın haklarına riayet etmeyen kimse Allah huzurunda mahkeme olacağını bildiğinden korkuyordu.

Ve hayvanları aç ve susuz bırakmakta bir haktır insanın kullandığı hayvanı aç ve susuz bırakması zulümdür.

Yine pazar yerine satmağa götüreceği hayvanı satacağım diye aç, susuz bırakmak veyahut mezbahaya kesilmeye gidecek hayvanı keseceğim diye aç, susuz bırakmakta bir zulümdür.

Çünkü ister kes ister sat hayvan sahibinin elinde oldukça sahibi hayvanın aç ve susuzluğundan Allah yanında mesuldür Sebebi ise açlık ve susuzluk gibi daha büyük azab olamaz. Şu hayvanların yiyeceği aleş zahirde bir ticaret görünüyorsa da hakikatte ateşe sebep olduğundan bir ateşdir.

Hayvanı döğmekte zulümdür. Bu nedenle hayvanın başına ve yüzüne vurmak daha büyük zulümdür. Hayvan suçlu sayılarak bile olsa yine kıyamet günü başına vurduğundan dolayı Allah huzurunda mahkeme olacaktır. Hayvanları sevk ederken ucu sivri veya çivili deynek kullanmak aynı surette hayvanı döğmek mesabesindedir.

Yanlarına aşağı kan aktığı vakit daha büyük günahtır. Şöyleki kendi vücudumuzda birisi tarafından âdi bir vuruşla müte’ezzi olduğumuzu hissediyoruz. Yine böyle birisi tarafından adi bir iğne batırılsa vücudumuzun daha ziyade diksinip ve müte’ezzi olacağı herkesçe malûmdur.

Sakat, hasta ve zayıf hayvanları çalıştırmakta zulümdür. Çünkü kıyası nefs ederek bunu kolayca idrak edebiliriz. Mesela bir insanın kolu, bacağı ve gözü veya herhangi bir azası sakat olsa veyahut çok zayıf veya hasta olsa sağlam insana teklif edilecek bir iş bu sakat ve hasta insana teklif edilip ve yaptırılırsa

acaba adalet ve insafa layık olurmu?

Elbette lâyık olmadığı her akıl ve idrak sahibine açıkça malümdür. Bu insan yine şikayet ve özür beyan ederek kendisinin istirahata ihtiyacı olduğunu temin eder. Fakat hayyan nutku olmadığından birşey anlatamaz ve sahibide onun dilinden anlamazsa vay haline ne o hayvanın kazancında hayır bereket olur ne de ahirette o hayvanın sahibi selamete erer. Sonra hayvan zayıflığı dolayısiyle eğer telef olursa ikinci bir günahta israfdır.

İsraf: Din ve dünyaya faidesi olmayarak zayi olup giden mala denir bu ise kesinlikle haramdır. Cenabı Hakk Ku'ran-i Kerim'inde israf edenler şeytanın kardeşidir buyurmuş Şeytanın kardeşi ise oda şeytandır. Ne büyük günah ve ne kötü ad, öyle ise bir miktar israfdan bahs edelim.

Meselâ: Hayvanın telef olacağı bir yerde onu bırakıp içeri almamak bazen kurt yer bazende zayıflığından bir dereye veya çukura düşer ölür. Bazen hırsız götürür her ne suretle olursa olsun hayvan faidesiz zayi olup gittiğinden buna İsraf denir sahibi de müsriftir. Öyleki, bir küçük ve zayıf dana veya ufak bir kuzu diye bırakmamalıyız bir danaya bir öküz veya bir inek bir kuzuya bir koyun veya bir koç gözüyle bakmayan köylümüz senelerce kazancını şarktan gelen öküze veya

ineğe veriyorki onlar haddi zatında bir danadan ileri gelmiştir.

Eğer bir adam bir tarlaya bir tohum ekerde vakti geldiği zaman o mahsulü biçip toplamazsa bu da israfdır. Çünkü nimet ve rızıktır. Biçilip toplanmadığı takdirde faidesiz zayi olur gider. Ağaç üzerinde meyve yetişir ve zamanında toplanmaz zayi olursa oda israfdır.

Bir insan mahsulünü içeri alır fakat iyi muhafaza edemez, meselâ rutubetli yerlerde tahıl bitlenirse yahut fare yerse veyahut patates, soğan ve herhangi bir yaş sebze veya meyveye iyi dikkat etmezde çürür zayi olursa o da israfdır.

Ekmeği sofra üzerine fazla dökmek de israfdır. Çünkü sofra üzerine ekmek çok dökülünce parçalanır ve üzerine yemek dökülür ekmeğe hürmet azalır ve bazende yenmez bir hale gelir ve çocukların eline ekmek verip sokaklarda ayaklar altına dökdürmekte israfdır.

Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem;

“Ekmeği muhterem tutunuz” buyurmuştur. Yani ekmeği ayakaltında bırakmayınız. Ekmeğin kadrini küçültmeyiniz. Hâlbuki sofra üzerine çok ekmek döküldüğü vakit kadri küçülüyor çocukların eline verildiği zaman

ayakaltına bırakılıyor hele çöp tenekelerine atılıp çöp arabasına verildiği vakit yahut sofra bezleri ayaklar altına silkindiği vakit asla ekmeğe hürmet kalmadığı gibi bilâkis küfrani nimet oluyor. Her kim ekmeğe hürmet etmezse Allah Teâlâ onu açlıkla terbiye eder.

Et ve peynir gibi çabuk zayi olacak şeyleri iyi muhafaza edemez de zayi olursa bu da israfdır. Bunların her hangisinin zayi olacağını his ederde biran evvel fakire verirse defterine sadaka sevabı yazılır.

Bir insan elbise ve ayakkabıyı iyi muhafaza edip de güzel giyinemezse o da israftır. Mesela aynı meslekten iki kişinin birisi elbiseyi bir sene giyerde o biride altı yahut sekiz ayda yırtarsa yahut lekeledir giyilmez bir hale getirirse bu da israfdır. Bir odada lambayı ihtiyacından fazla yakmakta israftır.

Mesela kırk mumluk bir lambanın aydınlatması kâfi geliyorsa altmış mumluk lamba yakmakta israftır.

Cenazenin kefeninide sünnet miktarından ziyade yapmak meselâ erkeklere iki kat kefen bir kıyamet gömleği ve kadınlara iki kat kefen bir kıyamet gömleği bir başörtüsü birde dıştan bir kuşak hulasa erkeğe üç kadına beş parça kefen sünnettir.

Bunun üzerine bir kat daha ziyade yapmak yahut enini, uzununu haddinden fazla yapmakta israftır.

Allah Teâlâ'nın yasak ettiği herhangi bir yere malını sarf etmekte israftır. Meselâ içkiye, zinaya, kumara, çalgıya, oyunbaza, para vermek gibi;

Gelelim yine mevzuumuza Tavuk, Hindi gibi kümes hayvanlarını başları aşağı tutmak zulümdür. Hâlbuki köylülerimiz bu hayvanları saatlerce baş aşağı asarak şehire getiriyorlar ve şehirlimizde aynı surette pazardan eve götürüyorlar, hiçte biri hatırına getirmiyorki bu hayvan yürürken başı yukarıda olduğu halde yürüyor simdi böyle başı aşağı olduğu halde müte'ezzi (eziyet çekme) olurmu yoksa olmazmı?

Kendimize kıyas edelim gerek yürürken gerekse otururken başımız yukardadır. Bizi başı aşağı assalar ne kadar müte'ezzi olur ve nekadar tahammül edebiliriz?

Fakat hayvanın nutku olmadığından ifadeyi meram edemiyor biz zannediyoruz ki tahammül ediyor ne tahammül bazanda bakıyorsun hayvan yolda murdar olarak ölmüş bu surette günah iki olur.

Birincisi zulüm ile hayvanı öldürmek, İkincisi faidesiz zayi olup gittiğinden israfdır ki her

ikiside günah-i kebâirdir.

Kolaylık olsun diye bu kümes hayvanlarını boğazlandığı gibi hemen diri, diri tüylerini yolmakta zulümdür günahtır. Çünkü hayvana eziyettir.

Bir taraftan hayvan can veriyor, canın acısı, bu yetmiyormuş gibi bir tarafdanda tüyü yolunuyor.

Önemli bir bir mesele:

Tavuk boğazlandıktan sonra karnı yarılıp içerisinin pisliği temizlenmezden evvel tüyü kolay yolunması için kaynayan suyun içerisine sokulurda suyun kaynaması durmaz veyahut suyun kaynaması durur tekrar kaynarsa tavuğun eti murdar olur yenmez. Eğer su kaynamıyorsa tavuk suyun içerisine sokulur ve yine kaynamadan çıkarılırsa temizdir.

Yüklü hayvanları güneş altında uzun müddet bekletmek ve binek hayvanının sırtına bindiği halde hayvanı durdurup şununla bununla konuşmakta hayvana fûzuli eziyet olduğundan zulümdür. Çünkü yük ve binek hayvanları insanlar kolaylıkla nakledemiyeceği bir yükü hayvanın sırtına yüklemek suretiyle kolayca nakletsin ve piyade olarak kolayca varamayacağı bir mahalle hayvanın sırtına binmek suretiyle kolayca varması için halk olunmuştur. Öyle ise hayvanın sırtına bindiği

ve yük yüklediği halde hayvanı durdurmak elbette zulümdür.

Bakınız Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem efendimiz hadisi şeriflerinde buyuruyor ki;

“Hayvanların sırtlarını minber yapmayınız Çünkü Allah Teâlâ o hayvanları size ram etti ve itaat edici kıldı ki uzak şehir ve köylere varasınız için o şehir ve köylere kolaylıkla varamazdınız. Ancak nefislerinizi birçok müşkilata koştuktan sonra varabilirdiniz.”

Yani hayvanlar sizin çetinlikle varabileceğiniz uzak mesafelere kolaylıkla varasınız için halk olunmuştur. Şu halde camilerdeki minberler gibi hayvanların sırtları hitabet yeri değildir. Hayvanın üzerinde iken hayvanı durdurup konuşmak bu hadisi şerif mucibince yasaktır ve zulümdür. Konuşmak icabetiği vakit hayvanın sırtından yere atlamak layıki adalettir.

At, Katır ve Merkep gibi eti yenmeyen hayvanlar ihtiyarlayıp iş göremez hale geldikleri vakit şurada burada perişan bir halde terk edilmeside zulümdür. Hiçbir işe yaramayan hayvanı boğazlayıp derisinden istifade etmek mübahtır.

Öyle perişan ve muaddel terk etmek günahtır.

Hayvanları tehammüllerinden fazla yürütmekte zulümdür.

Hayvan gerek koşulsun gerek binilsin dinlenmeye muhtaç olduğu vakit dinlendirmek bir haktır, Öyle ise hak sahibinin hakkını kendisine vermemek elbette zulümdür.

Hayvanları boğazlarken eziyet etmek ve bilhassa kör bıçakla kesmek günahtır. Hayvanı kesmek mübah fakat öyle zalimane şiddetle yatırmak güya eline bir düşmanı geçirmiş gibi muamele yapmak heramdır Rasûlüllah sallallâhü aleyhi ve sellem bir hadisi şeriflerinde şöyle buyuruyorlar.

“At, Deve, Manda, öküz, İnek, Koyun vs. insanın bütün işlerinde kullanılan bil cümle hayvanatın yedirilmesi, içirilmesi, yatırılması, kaldırılması, ve timar edilmesi gibi her türlü haklarına riayetle Allah Teâlâ’dan korkun ve hayvanları çok zahmet ve meşakkate sokmayınız. Şöyleki, binilmeye, kullanmağa selahiyeti olsun.”

Bu hadisi şeriften açıkça anlaşılıyorki hayvanların haklarına riayet etmeyen sahipleri Allah Teâlâ katında mes’ul olacağı gibi bilumum Belediyeler için şayanı dikkat bir ağır mes’uliyet vardır. Ye hayvanları korumak için cemiyetler kurulmadığından dolayı müslümanların her ferdine o mes’uliyetten bir

hisse isabet eder.

Diğer bir hadisi şerifte şöyle buyuruyor. **“Eğer hayvanat hakkında yaptığınız fena muameleden bağışlansaydınız çoğunuz bağışlanmış olurdunuz.”**

Yani hayvan hakkından kurtaracak kimseler pek az olur demektir.

Müslüman kardeş!

Hayvan hakkına riayet edelim şu iki hadisi şeriften anlaşılıyorki **hayvan hakkı insan hakkından daha büyüktür.** Çünkü birinci hadisi şerifte hayvanların hakkına riayetle Allah Teâlâ’dan korkun buyuruyor bu ne büyük emir ve ne şiddetli sakındırmadır. Yani hayvan hakkından çok sakınınız demektir. Mesela bakarsın adamın birisi çok büyük haksızlıklar yaptığı vakitte ona “Allah’tan kork” derlerki bu sözden o adamın Allahtan hiç korkusu olmadığı anlaşılır. Çünkü Allahtan korksa bu kadar zulmü irtikâp etmez. Peygamber efendimizde hayvanların haklarının büyük olduğunu bizlere bir cümle ile açıklamıştırki: O da “Allahtan kork” emridir. Yani Allahtan korkusu olan bir müslüman Allahın emaneti ve kendi menfaati için yaradılmış olan bu hayvanlara karşı zulüm etmez demektir.

İkinci hadisi şerifte hayvan hakkından kurta-

racak kimselerin pek az oluşu yine hayvan hakkının büyük olduğunu açıklamıştır, bu hak az ve küçük olsaydı hayvan hakkından kurtaranlar yani Allah huzurunda mahkeme olduklarında berat edenler çok olurdu mademki hayvan hakkından kurtaran berat edenler pek azdır. Öyle ise hak çok büyüktür şu halde hayvanlara eziyet etmek her ne surette olursa olsun heramdır.

Bıldırcın ve keklik gibi kuşların başlarını koparmak suretiyle öldürmek zulümdür ve son derece insafsızlıktır.

Çünkü İslâm dininde meşru olan gerek bu gibi kuşlar gerek sair hayvanları insani bir şekilde keskin bir bıçakla ve besmele ile kesmek lâzımdır.

Aksi takdirde böyle vahşice başları koparıldığı zaman temiz hayvanın eti pis olur yenmez ve keserkende kemiğin içersinde bulunan iliğe bıçağı vurmamak lazımdır. Çünkü hayvana eziyet olduğundan mekruhtur.

Manda, sığır, koç ve horoz gibi hayvanları birbiri ile döğüştürülmeside zulümdür. Günahtır. Çünkü faydasız boşu boşuna hayvana eziyyettir.

İnsanlık ve İslâm dininin icabı bu gibi hayvanların döğüştüklerî görüldüğü vakit hemen onları çabukça ayırıp müptela oldukları

eziyetten kurtarmak lazımdır.

Müslüman kardeş!

Çocuklarımıza varıncaya kadar hayvan haklarını tavsiye etmek her ana ve babanın üzerine borçtur. Çünkü görülüyor ki çocuklar hayvanların haklarını bilmediklerinden dolayı hayvanları taşlıyor ve fena muamelede bulunuyorlar ve nihayet ellerinde hayvanlarıda güvercin serçe gibi hayvanlarıda öldürüyorlar.

Allaha hamd olsunki beni bu risaleyi yazmağa muaffak kıldı. Allah cümlemize okuyup içindekilerle amel etmemizi nasıb ü müyesser kılsın. Âmin.

Ve´s-selamü ala men ittebeal Hüda

اَللّٰهُمَّ صَلِّ عَلٰى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلٰى اٰلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ